

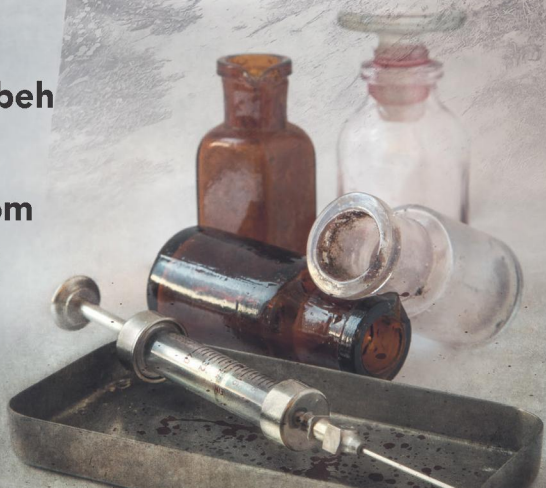

ELLIE MIDWOOD

Musím ich zachrániť

Nezabudnutelný príbeh
inšpirovaný
skutočným príbehom
Orli Reichertovej

MOTÝL

**Musím ich
zachrániť**

**Od autorky Ellie Midwood
vo vydavateľstve Motýľ vyšli:**

Huslistka z Osvienčimu

Dievča, ktoré utieklo z Osvienčimu

Moja duša zostala v Osvienčime

Musím ich zachrániť

ELLIE MIDWOOD

VYDAVATELSTVO MOTÝL

I HAVE TO SAVE THEM

Copyright © Ellie Midwood, 2024

First published in Great Britain in 2024 by Storyfire Ltd. trading as Bookouture.

Cover photo © Natasza Fiedotjew, Jaroslaw Blaminsky / Trevillion Images,

Roman Perez Hervas/ shutterstock

All rights reserved.

Translation © Barbora Andrežálová

Cover design: Zuzana Ondrovičová

Slovak edition © Vydavateľstvo Motýľ, s. r. o., 2024

www.vydavatelstvomotyl.sk

Print: TBB, a. s., Banská Bystrica, Slovakia

ISBN: 978-80-8164-385-9

*Pre zdravotníckych pracovníkov – liečiteľov,
ochrancov života.*

Prológ

Sehnde, Nemecko, 1. január 1962

Sanatórium je dnes mimoriadne tiché. Jediné zvuky, ktoré počuješ, sú tvoje vlastné kroky. Hoci ich tlmí hrubý zelený behúň, predsa sú v tomto neprirodzenom pokoji prvého rána v roku zreteľné. Jediná sestrička, ktorá má službu, ešte stále drieme za stolom na ošetrovni, hlavu má opretú o zložené ruky. Zvyšok zdravotníckeho personálu sa vráti až zajtra. Len ty strašíš na chodbách sanatória ako viktoriánsky prízrak, odsúdený na večnú existenciu medzi dvoma svetmi.

Mal by si byť doma s Lotte, ale namiesto toho si ju nechal vyspať opicu a vykĺzol si z postele do skorého novoročného rána. Ulice boli bez života, vyzerali takmer strašidelne. Len farebné konfety a slávnostné klobúčiky, rozhádzané ako perie exotického vtáka, naznačovali nočné oslavy.

Včera si sľúbil manželovi svojej pacientky, Eduardovi, že ju hneď ráno skontroluješ, hoci ňa ubezpečoval, že to nie je potrebné, že bude úplne v poriadku. Celý večer a celú bezsennú noc v tebe však čosi hľadalo a teraz si tu, v bielom lekárskom plášti, a ticho klopeš na dvere jej izby, pretože máš pocit, že jej to dlhuješ, toto neustále bdenie nad ňou, na ktorom trváš napriek jej jemným výčitkám a ešte jemnejším protestom.

Približne pred dvadsiatimi rokmi takto bdela ona pri tých v Osvienčime a nakoniec ju to nezvratitelne zlomilo. Ty a Eduard, jej láskavý oddaný Eduard, ste to za ňu prevzali. Ani jednému z vás to neprekážalo.

Nepáči sa ti to ticho za jej dverami. Bez ohľadu na svoje duševné rozpoloženie vždy dbá na slušné spôsoby a otvorí ti dvere, aj keď len preto, aby ti povedala, nech ju, prosím, necháš na pokoji, lebo momentálne jednoducho nemá dost energie. Zavolaš jej meno a znova nastražíš uši. Zatajíš dych, už predtým sa pokúšala vziať si život, viackrát, a teraz o tom dokonca vtipkuje, že umieranie jej ide rovnako mizerne ako žitie, opatrne stisneš kľučku. Už tušíš, že príde to najhoršie, no predsa sa modlíš za zázrak.

Doparoma, Orli! Presne ako si tušil, leží doluznačky na úhladne ustlanej posteli, vreckovka zakrýva miesto na koberci, kde sa jej asi obrátil žalúdok. Niet sa čomu čudovať, súdiac podľa množstva prázdnych nádobiek od tabletiiek, zoradených v bezchybnom poradí na jej nočnom stolíku.

So srdcom tlčúcim v hrdle ju otočíš, hmatáš jej pulz, najprv na zápästí a potom, keď nič necítiš, na krku. Zdá sa ti, že tam predsa len čosi je, trepoce sa to nepravidelne a slabo ako krídla ubitého motýľa, no tešíš sa, lebo ešte stále je tu šanca. Ešte neodišla, môžeš ju priviesť späť, pretože si nielen jej psychiater, ale aj lekár a ochranca, taký, akou bola kedysi ona pre všetkých tých ľudí, o ktorých sa starala...

Vtedy si v jej druhej ruke všimneš malý lístok. Srdce ti zvieria, už vieš, čo na ňom bude napísané. Zvažuješ, že budeš predstierať, že si si ho nevšimol, najprv ju zachrániš a potom sa budeš zaoberať následkami. To ti však pripadá ako zrada.

Čas sa kráti, ale ty ho pomaly rozbaľuješ a čítaš slová plné láskavosti a bolesti srdca. Ďakuje ti za každú vec, ktorú si pre

ňu urobil, ale trvá na tom, že teraz je čas nechať ju odísť a nemal by si sa ju pokúšať zachrániť. Tú istú chybu urobila už v Osvienčime, keď sa snažila niektorých zachrániť proti ich vôli. Celý život ju preto trápili výčitky svedomia. Ty si taký mladý, máš pred sebou sľubnú kariéru, nikdy by ti nič podobné nepriala.

Dokonca aj vo svojich posledných chvíľach myslela na iných. V hrdle pocítiš hrču a pokrčíš lístoček v ruke. Ešte ju môžeš zachrániť. Problém je v tom, že na rozdiel od počiatku, keď si ju ešte len začínal liečiť, si teraz nemyslíš, že sa z toho dokáže spamätať. Jej minulosť ju nechce pustiť. Možno opustila múry Osvienčimu, ale múry Osvienčimu nikdy neopustili ju. Držali ju ako väzňa dňom i nocou a trápili ju nočnými morami minulosti.

Môžeš ju zachrániť. Môžeš ju oslobodiť.

Držíš jej bledú ruku a pýtaš sa sám seba, čo by urobila. Prejde pár sekúnd a máš odpoveď.

Prvá kapitola

Osvienčim, marec 1942

Cez drevené dosky dobytčieho vagóna sondovali tmu zlatisté úlomky svetla. Všetci stáli, plece pri pleci v tomto neznesiteľnom, napätom tichu celé hodiny, kývali sa ako jeden organizmus, kedykoľvek vlak prudko zabočil. Každú takúto zákrutu sprevádzalo stonanie tých, ktorí sa udierali o dosky, hneď po nej nasledoval zápach splaškov, ktoré špliechali z prepĺneného vedra v kúte. Ani jediný záves, ktorý by pri jeho používaní zachoval dôstojnosť. Dobytok – na to ich ponížili. Mäso na porážku, nič viac. Pot a strach. Celý vagón nimi smrdel. Z tejto pasce na potkany sa nedalo uniknúť, nedalo sa stratiť v minulosti. Práve minulosť bola dôvodom, prečo tu skončila.

Orli zatvorila oči a snažila sa presne určiť okamih, v ktorom sa jej život zvrtol a nasmeroval ju na túto cestu vedúcu priamo do útrob pekla, súdiac podľa vzhľadu. Bolo to tým, že sa pridala k nemeckej komunistickej mládeži? Alebo svadbou s Fritzom, tou dvojtvárnou nacistickou sviňou... Aj keď na jej obranu treba povedať, že keď si ho brala, bol to spolubojovník z komunistickej mládeže, rovnako odhodlaný a idealistický ako ona. Nikto nemohol predvídať, že sa jeho oddanosť presunie z odborov a hnutia za slobodu žien na hneď uniformu SA a obušok. Nikomu ani nenapadlo, že by svoju manželku

a bývalých priateľov nahlásil nacistom za členský odznak NSDAP.

Počas prvého roka v ženskej väznici v Ziegenhaine sa Orli stále čudovala, ako môže ten odpad, ktorého má za manžela, žiť sám so sebou. Keď ju o štyri roky neskôr previezli do Ravensbrücku, prestala naňho myslieť. Keď jej jeden z dozorcov tábora oznámil, že Friedrich-Wilhelm Reichert sa s ňou rozvedol, zamrmlala len ľahostajné „hm“, a odišla si vybavovať svoje záležitosti do táborevej ošetrovne. Nech si tú sviňu bárs aj čert berie.

Teraz si už Orli sotva pamätala, ako vyzerala jeho tvár. S mrazivým nezaujmom premýšľala, či by ho vôbec spoznala, keby ho znova uvidela.

To by bola psina, keby opäť vymenil uniformu, len tentoraz z hnedej SA na sivozelenú SS Totenkopf, a stretol by ju na nástupišti nejakého nového tábora, do ktorého ich poslali.

Dobytčí vlak konečne s rachotom zastal na stanici a Orli sa zaknísala. Chvíľu sa zvonku ozývalo len horúčkovité po-behovanie sem a tam, občas výkrik a švihanie biča. Nakoniec sa dvere s hlasným cvaknutím odomkli a niekoľko párov špi-navých rúk ich odtlačilo. Napoly slepá a dezorientovaná sa vypotácala z vagóna, nohy mala slabé a neisté.

Z neďalekého lesa sa v hustých vlnách valila marcová hmla. Ako strašidelné príznaky sa z nej vynárali väzni v pru-hovaných uniformách a znova v nej mizli. Všade okolo Orli bol vzduch presiaknutý zápachom smrti a rozkladu. Pod po-zorným dohľadom esesáckych nadriadených začali kápiovia odetí v čiernom štučať novoprišielcov obuškami a štekať na nich rozkazy v ich rodnom jazyku. Bol to Babylon pekelných rozmerov, v porovnaní s ktorým vyzeral Ravensbrück ako letný tábor. Orli sa rozbúchalo srdce, keď si uvedomila, že jej

najhoršie obavy sa stali skutočnosťou, priviezli ju do Osvienčimu.

V Ravensbrücku počula príbehy o tomto neslávne známom tábore. Dozorcovia SS ho používali ako prostriedok na „pozdvihnutie morálky“ vždy, keď väzni nespĺnili výrobné kvóty: „Keď budete takéto lenivé vši, ani sa nenazdáte a naložíme vás do vlaku do Osvienčimu, kde budete konečne užitoční ako palivo do pece.“

Orli takýmto hrozbám nikdy nevenovala pozornosť. SS potrebovali pracovnú silu, nie mŕtvolu. Keď však teraz sledovala dym stúpajúci z komína, ktorý bolo vidieť z koľají, a na holé prsty jej dopadal mastný páchnuci popol, pocítila v sebe prastarý chladný strach, ktorý v nej tvrdol ako betón.

Nebola by to irónia, keby sa tie hrozby o palive do pece ukázali ako pravdivé? pomyslela si Orli s hrčou hrôzy v krku. Vo väzeniach a táborech strávila už toľko rokov, toľko toho videla, a zrazu tu stojí a chveje sa od strachu spolu s týmito nevinnými židmi, ešte oblečenými v civilnom odevu. Ostrielaná kriminálnička, ktorú štát odmietol prepustiť po odpykaní si štvorročného trestu a poslal ju do Ravensbrücku na základe príkazu na ochrannú väzbu, akoby bola príliš nebezpečná na to, aby sa mohla ešte niekedy napraviť.

Ostrielaná kriminálnička, to určite...

Keď sa Orli blížila k začiatku radu, zbadala veľkú budovu s nápisom „Desinfektionsanlage“ nad vchodom. Srdce jej zovrelo ešte viac a jej nohy odrazu odmietali spraviť ďalší krok. Bolo to príliš blízko dymiaceho komína, príliš skutočné, s červenými tehľami, ktoré smrdeli smrťou, Orli by odprisahala, že ju cítila.

Nemala však čas hľbať nad tým, pretože ju nemilosrdne tlačili do budovy. Skupina esesákov štekala na novoprišielcov

rozkazy, aby sa vyzliekli a odovzdali svoje oblečenie Sonderkommandu. Orli so stuhnutými prstami zápasila so svojimi pruhovanými šatami z Ravensbrücku a zrazu zatúžila po ich pohodlí, zatúžila dokonca aj po mieste, ktoré jej ich poskytlo. Stalo sa pre ňu domovom ďaleko od domova. Mala tam priateľov. Tu bolo všetko cudzie. Cudzie a úplne hrozivé, s neznámymi tvármi, neznámymi barakmi, neznámymi pravidlami prežitia – tábor smrti, už nie väzenský tábor.

Ďalšie chrapľavé rozkazy. Viac studených drevených obuškov bodajúcich do chrbtov, klzkých od potu čistej hrôzy. Zakrátko ich nahnali do veľkej miestnosti s rúrami, ktoré sa tiahli pozdĺž stien. Nejaký čas nepočula nič iné ako ticho, také husté a hmatateľné, že by Orli prisahala, že by ho dokázala rozrezať nožom. Potom sa v potrubí čosi rozozvučalo, nejaká starobylá príšera sa plazila kovom a vrčala svoje hrdelné hrozby, zatiaľ čo sa prikrádala čoraz bližšie. Orli udrel do nozdier ostrý zápach čpavku, krútil jej nozdrami, akoby bola zviera zahnané do kúta.

Niektoré zo žien v neovládateľnom strachu stratili kontrolu nad svojimi mechúrmí. Aj ony museli počuť chýry o plynových komorách a vtipy o spaľovaní v peciach. Tie, ktoré to nepočuli, sa zrejme viac zaujímali o zachovanie svojej cudnosti, než by mrzli od strachu v možno posledných chvíľach svojho života.

Po dlhom hukote zrazu z potrubia vystrekla voda a zmáčala ich zo všetkých strán od hlavy až po päty. Len čo ju Orli ucítila na pokožke, zalapala po dychu a nekontrolovateľne sa jej rozdrkotali zuby. No aspoň to bola len voda. Nie plyn, ktorým sa im vyhrážali dozorcovia z Ravensbrücku. Keď jej po špinavej pokožke začali stekať pramienky vody, prerývane vydýchla, zatvorila oči a v návale úľavy uvoľnila zaťaté päste.

Ďalšia miestnosť. Hnali ich rýchlosťou, ktorá im nedovoľovala premýšľať, len plniť rozkazy, ktoré na nich štekali esesáci a ich podriadení. Orli uvidela nádobu plnú žiarivo zelenej dezinfekcie, ktorá sa podozrivo podobala kyseline schopnej rozleptať kožu až na kosť. Rovnako pochybne sa musela javiť aj prvému mladému dievčaťu v rade, ktoré sa spätilo a odmietalo sa pohnúť, aj keď jej esesák mával pištoľou pred tvárou. Tak urputne bojovala o holý život, že boli potrební až dvaja väzni zo Sonderkommanda, ktorí ju chytili a ponorili do kade. Po dlhých desiatich sekundách ju vytiahli. Prskala a kašľala, no stále bola živá a bez ujmy.

Keď prišiel rad na Orli, snažila sa zadržať dych a pevne stisnúť oči, keď jej ruka kohosi zo Sonderkommanda zatlačila hlavu pod hladinu, ale aj tak sa vynorila poloslepá, kašľala a dusila sa tekutinou, o ktorú sa v ten deň mali podeliť toľkí z nich.

„Užívate si mikve, moje židovské princezničky?“ spýtala sa jeden z kápo so smiechom, keď ponoril do zeleného kalu sotva šestnásťročnú dievča.

Orli si utrela tvár a odvrátila sa.

Ďalší presun ich žalostných, nahých tiel. Tentoraz do akéhosi skladu, kde na nich dvaja väzni začali hádzať oblečenie a spodnú bielizeň zdanlivo bez akejkoľvek logiky či poriadku. Orli dostala pruhované šaty, ktoré jej boli o tri čísla väčšie. Ostatné dievčatá si svoje zvršky prezerali s neskrývaným znepokojivým údivom. Kaki farby, s vysokými goliermi, zjavne vojenského strihu, ale rozhodne nie nemecké. Žena vedľa Orli prestrčila prst cez dieru vo svojom novom odevu. Orli si všimla blednúcu hnedú farbu na jej okraji, ale keď sa ženy potichu spýtala, čo to je, nič nepovedala.

„Lak na nechty predsa,“ odvetil väzeň rozdeľujúci uniformy s úsmevom ako zmija. „Sovietsky typ.“

Žena bola židovka, civilistka. Prikývla, zmätená, ale trochu upokojená, a pokračovala ďalej.

Orli na vážňa zagánila, ale ten len pokrčil plecami, usmial sa ešte viac a doširoka mávol rukou.

„Do fotoateliéru, milostivá.“

Ďalší barak, tentoraz so stolmi a radmi kartoték. Väzni v okuliaroch usilovne písali a ťukali do strojov, zatiaľ čo jediný esesácky dozorca fajčil, sediac na jednom z písacích stolov. Nohy v lesklých čiernych čizmách sa mu zľahka kolísali v rytme hudby, ktorá sa valila z rádia.

Úradník z radov väzňov hľadal jej meno a dôvod odsúdenia v zozname, ktorý musel prísť v tom istom vlaku ako Orli.

„Aurelia Reichertová. Politická.“ Prikývol. „Číslo päťstodva.“

Ďalší väzeň hneď strčil Orli k hrudi biely kus látky s obráteným červeným trojuholníkom a čiernym číslom 502. „Naši si to, keď odtiaľto odídeš.“

Potom ju čakala stolička a kovová tyč trčiaca zo steny. Väzeň, fotograf, jej strčil hlavu do opierky na konci tyče.

„Otoč sa tvárou k stene. Šatku dole.“

Záblesk.

„Otoč sa ku mne.“

Ďalší záblesk.

Mladé dievča s číslom 503 zmätene hľadelo na útržok bielej látky v rukách. Mala tie najväčšie oči orámované dlhými zamatovými mihalnicami, ktoré jej dodávali vzhľad nevinnnej srnky bez matky, vystrašenej a stratenej v lese plnom predátorov. Taká nežná a tak ľahko by mohla prísť o život. No predsa sa priblížila k tomu istému predátorovi v uniforme SS, jednoducho preto, že bola príliš nevinná, aby niečo očakávala, hľadala pomoc tam, kde sa dala nájsť len smrť. „Kde dostanem šijacie potreby?“

Esesák si ani neodložil cigaretu z ruky a rovno jej zasa-
dil spakruky takú ranu, že ju odhodilo do protiľahlého sto-
la a úhľadná kôpka papierov sa z neho vzniesla do vzduchu.
Ako sa zosúvala na podlahu, hľadiac vydesenými očami na
muža v uniforme, držiac si rozbitú peru, väzenský úradník
už chvatne zbieral rozhádzané papiere.

„Šatku na hlavu. Tvár otočiť o štyridsaťpäť stupňov. Úsmev.“
Orli sa bez jediného slova riadila pokynmi.

Pred barakom sa zastavila. Keď z neho vyšla väzenkyňa
číslo 503, ešte stále príliš omráčená na to, aby sa zmožila na
slovo, odtiahla ju bokom.

„V tábore, a obzvlášť v tomto, sa esesákov nikdy na nič
nepýtaj. Máš šťastie, že ťa nezastrelil.“

Keď zamierili k barakom, 503 nasledovala Orli ako tieň na
svojich dlhých srnčích nohách. Držala sa jej, aj keď vošli do
dvojposchodového baraku, v ktorom sa vznášal zápach za-
tuchnutého moču a výkalov.

Na trojposchodových pričniciach sa dalo sotva posadiť. Orli
si našla miesto na hornej prični a vyliezla na ňu. Svaly ju bo-
leli a žalúdok mala prázdny. Väzenkyňa číslo 503 potichučky,
krčiac sa ako žalostné šteniatko, vyliezla za ňou a usalašila sa
jej k nohám.

„Ako sa voláš?“ spýtala sa Orli po niekoľkých minútach
ticha.

„Miriam.“

„Ja som Orli.“

Popritom ako Orli ležala a pozerala do stropu, si uvedomi-
la, že vstúpila do sveta šialenstva. Do sveta, kde ľudský život
nemá žiadnu hodnotu, kde je krutosť normou a kde je smrť
stálym spoločníkom. Vedela, že musí bojovať, aby prežila, že
sa zoči-voči takejto brutalite musí držať svojej ľudskosti.

Zavrela oči a v hlave sa jej prehrávali udalosti posledných dní. Vytrhli ju zo sveta, ktorý poznala posledné štyri roky, uvrhli ju do nočnej mory, na miesto, kde jedinou istotou bolo utrpenie. Prečo práve teraz? Stala sa naozaj takou hrozbou pre autority v Ravensbrücku? Iste, vytvorili akúsi skupinu, ona a niekoľko ďalších politických väzenkýň, ale nešlo o nič iné ako o obyčajné priateľstvo. V nemocnici sa starali o vlastné záležitosti a neštvali proti sebe nadriadených. To sovietske červenoarmejky boli pre dozorcov z SS skutočným trňom v oku. To ony hrdo pochodovali vo svojich vojenských formáciách do práce a späť, spievali svoje provokačné piesne a rozprávali sa medzi sebou po rusky aj po tom, čo ich viackrát zbičovali za to, že nepoužívali nemčinu. A predsa to neboli ony, ktoré preložili. Bola to Orli.

„Bodaj by to všetko parom vzal,“ zamrmlala si popod nos a pošúchala si tvár.

Bola nadmieru vyčerpaná, no predsa sa odmietala vzdať. Chceli, aby to vzdala a bolo po nej? Smola. Bude bojovať zubami-nechtami, aby prežila. Bude sa držať nádeje, nech by bola akokoľvek slabá, držať sa svojej ľudskosti bez ohľadu na to, ako urputne sa jej ju pokúšajú vziať.

Keď Orli zaspávala, vedela, že ju čaká dlhá a zradná cesta. Vedela však aj to, že nie je sama, že sú tu ďalší ako ona, ktorí bojujú o prežitie, len ich musí nájsť. Prisahala si, že sa z tohto pekla nejako dostane živá.